

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY IV, NUM. LXXV - NOVEMBRE I - MCMXVIII

Número solt, 40 cèntims



SUMARI

L'obrerici, per R. RUCABADO.—Josep Morató, per J. M. LÓPEZ-PICÓ.—El sentiment trágic de Sören Kierkegaard, per JOAN ESTELRICH.—Poetes estrangers d'avui: Francesco Gaeta.—Aportacions: La crida de les muses, per ROBERT VALLERY-RADOT.—La filosofia moderna i el pragmatisme, per J. CREXELLS I VALLHONRAT.—Els llibres, per J. LL. i J. E.—Les Revistes.—Les Exposicions, per E. M. P.

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613 - BAIXOS
BARCELONA

SUMARI DEL NUMERO LXXIV

Jurisdiccions, per R. RUCABADO.—El sentiment tràgic de Sören Kierkegaard, per J. Estelrich.—Moralitats i pretextos, per J. M. LÓPEZ-PICÓ—Poesia clàssica: Elegia I de Tibullus, per MIQUEL FERRÀ, trad.—Aportacions: De la mà d'obra intel·lectual.—Estratègia literària, per F. DIVOIRE (C. C. trad.).—Llètres a una amiga estrangera, IX, per J. FARRÁN I MAYORAL.—Els llibres, per R. d'A.—Les Revistes

Publicacions de "La Revista"

Administració; Corts Catalanes, 613, baixos-Barcelona

LLIBRES APAREGUTS:

- RAMON RUCABADO
Els editors i la llibertat de l'art
- JOSEP ARAGAY
La pintura catalana contemporània. La seva herència i el seu llegat
- CLEMENTINA ARDERIU
Cançons i elegies
- JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ
L'infantament meravellós de Schahrazada
- MIQUEL POAL AREGALL
Mots plaents i desplaents
- ANTONI ROVIRA I VIRGILI
El Nacionalisme
- JOAQUIM FOLCH I TORRES
Meditacions sobre l'arquitectura
- M. MORERA I GALICIA
Venus i Adonis
- JOAN SACS
La moderna pintura francesa fins al cubisme
- ALEXANDRE PLANA i altres
L'obra d'Isidre Nonell
- MIQUEL FERRA
Cançó d'ahir
- LL. NICOLAU D'OLWER
Literatura catalana, Perspectiva general
- ENRIC JARDÍ
Les doctrines de Georges Sorel
- J. M. LÓPEZ-PICÓ
Moralitats i pretextos
- J. FARRAN Y MAYORAL
La renovació del Teatre
- E. DURAN REYNALS
Quatre Històries
- JOSEP M. DE SEGARRA
Cançons d'Abril i de Novembre
- FERRAN SOLDEVILA
Exili
- E. PRAT DE LA RIBA
Per la llengua catalana
- CARLES RIBA
Càntic dels Càntics i Llibre de Rut
- MARIA A. SALVÀ
Les Geòrgiques Cristianes
de Francis Jammes
- JOSEP LLEONART
Poesies
de Richard Dehmel
- JOSEP CARNER
Les planetes del Verdum
- ALEXANDRE PLANA
Contrabaedeker
- JOSEP M. TALLADA
Les doctrines de P. J. Proudhon
- GUERAU DE LIOST
La ciutat d'Ivorl

LLIBRES RECENTS

Una inserció: 5 pessetes—Tres insercions: 10 pessetes

JOAQUIM FOLGUERA

El Poema espars

Preu: 3 pessetes

JACINT M. MUSTIELES

FLAMA

Preu: 2 pessetes

JOSEP M. DE SAGARRA

Cançons d'Abril i de Novembre

Preu: 2 pessetes

FERRAN SOLDEVILA

EXILI

Preu: 2 pessetes

JOAN ARÚS

El cant dispers

Preu: 2 pessetes

J. MILLÁS-RAURELL

PRIMERS

Preu: 3 pessetes

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY IV — NÚM. LXXV — NOVEMBRE I · 1918

L'OBREERICIDI

Un patró fuster amb la mà arrencada d'un esclat de bomba, uns obrers forners trobats morts de sengles punyalades, un amo blanquer amb un estilet clavat al cor. Això és, no pas l'inventari, un mer florilegi dels *fets socials*, i no d'un any, tan sols de la última quinzena, a Barcelona.

Patrons i obrers, al cap d'avall, si bé es mira, tots són obrers. Podem, doncs, designar-ho tot amb el terme obrericidi; quan no, serà com el terme parricidi, que s'aplica a tots els cassos on es occit un immediat parent.

Conseqüències de la guerra social. Els responsables així s'acuitarien a declarar-ho, així ho pensen i així, ells amb ells, intentaran justificar-se. Ço que és trist és que l'opinió ho accepti així. Aviciada la consciència de la gent a causa de la impunitat fàcilment conquerida per la coacció sobre els jurats, s'ha avesat a no capficar-s'hi. I resulta que no s'emociona un hom més per aquestos treballadors morts de traïdor, en emboscada, entre nosaltres, avui i ahir i demà i cada dia, fa tants anys, que pels qui cauen en els mil epissodis llunyans i ordinaris dels amples fronts d'Europa.

I certament, massa valen les vides d'aquests treballadors fets caure a traïció, perquè hom s'excusi d'esbrinar si han caigut en guerra legítima i justa i necessària, o si en obscur complot

sense profit ni honor. Però encara es més gros el mal, que el mer atterrament d'uns ciutadans, sentenciats en el misteri d'una maffia.

Es la consciència social i la ideologia obrerista, ço qui cau també víctima del parany mortífer. Més que la tragèdia sentimental, és aquí aguda la tragèdia intel·lectual.

Es la ferida més traidora qu'es pot fer a la causa obrera, el deixar entendre els conductors del moviment, que l'obrericiidi es un mitjà necessari de triomf: l'haver arribat a aconseguir que la mort airada d'un treballador com a treballador no sigui una cosa horrible... Certament, menar les reclamacions socials, com l'operar d'una banda de les Guïlleries, a base de decretar i executar la mort dels qu'es resisteixin, no ja sols als públics decrets sino adhuc als secrets designis dels cabdills, és un ultratge per a la dignitat de les persones i dels interessos proletaris. Es rebaixar la causa del treball a un nivell inferior a les altres grans causes humanes, conduïdes al triomf per la ràd esclatant, per la paraula.

Jo crec que la causa obrera no és menys santa, per exemple, que la causa de Catalunya: perquè les relacions socials no són pas inferiors en categoria humana a les relacions de pàtria. I defensar les reivindicacions del treball amb l'home i de patrons i d'obers val tant com si els

patriotes creguéssim que obtindriem la llibertat de Catalunya assassinant governadors, magistrats i agents del centralisme.

La propaganda de l'*acció directa*, —en el sentit que aquí tenen aquestes paraules: ben lluny de la també anomenada acció directa pels homes de les Trade Unions, no menys antipolítics que els sindicalistes—està produint una degeneració intel·lectual en l'obrerisme. L'obrerici es el fruit de la fòbia delirant que omple les fulles i les boques, de qual inferioritat ens hem ocupat altres vegades en aquestes planes.

Un cercle estretíssim d'idees, millor dit, una idea fixa, maniàtica, expressa totes les reivindicacions obreres segons la literatura sindicalista. Més que pel noble afany d'una direcció positiva, semblen dictats les planes i els discursos per una monomania de persecució. No hi han fites, no hi han desideratums en la bandera, sino un sol lema, únic contingut, única conclusió de la propaganda: «Rebèla't».

Això és: contra el patró, contra *tot* patró, *tot* el mal possible en *tot* moment, per *tots* els medis; i els mateixos tractes contra el company rebel·lió a la rebel·lió. I, suggerit això, res més. El patrimoni de l'obrer ha d'esser únicament i exclusivament una cosa: l'odi.

Al patró, al burgès, se li deixa tot lo altre: el camp immens de les facultats i dels sentiments humans. L'art, la política, la ciència, tot això són coses burgeses. L'obrer, no ha de pensar més que en la seva esclavitud. Sovint es llegeix en fulles obreres, curioses damnacions dels balls i festes populars—fomentats pels clergues i burgesos per a embrutir el poble—perquè distreuen els obrers de l'única cabòria digna: llur expoliació.

Acceptat com a cosa natural i justificada l'homicidi a tot drap, ve't aquí que aviat no caldria altre entrenament ni educació per a la joventut. Tota la preparació per a elevar-se es podrà reduir a l'exercici pràctic del browning, o del ganivet, o d'altres armes més refinades. El procediment, en virtut de la costum es va reduint al simpliciíssim «els diners o la vida». Però la injustícia dels medis anirà induint la injustícia del fi: substituïda la

raó per l'albir en els procediments, cal témer que el caprici substitueixi també a l'equitat en les demandes.

Tan mateix, la esclavitud o la dignitat són, ans que tot, estats d'interna desesperança o d'interna fermesa. Abans que fets socials, són fenòmens de consciència. Així, l'esclau romà, cessava d'esser esclau des del precis instant en que li retornava amb el cristianisme la íntegra consciència de persona humana, no pas des de que era externament afranquit pel seu senyor.

Així és, que aquell es sentirà independent, del pensament del qual no ocupi l'amo sinó una part petita. Això sols és quan el cervell l'omplen els ideals. I en canvi, qui tingui l'idea fixa de que és tiranitzat; qui senti son cor i sa ment bullir de rancúnia a tot hora contra l'amo, aquell és certament dependent i esclau, perquè consagra al seu amo la totalitat del seu ésser. L'esclau rebel·lió, segueix essent esclau.

Per això és, que aquesta obsessió de la rebel·lió en l'obrerisme actual—parlo, naturalment, dels seus caps i verbs,—ens fa l'efecte d'un reconeixement, una afirmació d'esclavitud. I això és, ben cert, un insult a l'estament obrer i prenc ara aquesta paraula en el sentit d'obrer d'indústria, no pas menys digna de totes les prerrogatives de l'afecte i de la dignitat social que l'obrer del comerç, el dependent.

Creiem que aquest és el qui ha resolt el problema, i això convida a la meditació de aquells qui menen les masses industrials. Certament els salaris no són pas superiors en moltíssims casos, molt inferiors sovint: les despeses en tot cas majors sens comparança. La situació econòmica, aixís, no és sovint més florida. ¿Com és doncs que la literatura obrerista industrial està saturada d'una universal rancúnia, i la de nostre societisme mercantil, simplement, del burgès, no en parla?

Es que per causes, que ara no cal retreure, però que l'obrer industrial no pot considerar estranyes, perquè la naturalesa dota per igual a uns i altres, s'és conreuada des del primer moment la dignitat interna, en el personal mercantil. I

l'obrer del comerç amb el patró, no hi pensa: no pensa més que en el seu propi esforç, i sap que tot lo que ell sigui, devingui, al seu propi esforç, solidaritzat amb l'esforç col·lectiu, ho deurà.

I repeteixo que aquestes causes al·ludides l'obrer industrial no les pot considerar estranyes. El desviament i degradació de la seva bandera ens és cosa ben dolorosa als qui hem vist amb nostres propis ulls a l'alt nivell on arriben altres obrers, de carn i ossos com els nostres. *Maison du Peuple* de Brusel·les, *Vooruit* de Gand. Imponents edificis, redós de formidables societats obreres i socialistes belgues;

JOSEP MORATO

¿Quina fe em mou la testa quan he començat d'escriure i em fa mirar al costat meu amb la certitud plena de trobar-hi aquella presència afina i pàl·lida que esforça l'esguard per a fixar-lo en el meu paper i em diu amb la noblesa de les veus que acompanyen: — Mireu de posar un altre títol; no està bé que m'ensenyeu massa a la gent—; i calla de seguida i trenca en una rialla franca la tímida del que acaba de dir?

Perdoneu, Morató, si faig encara una mica el tossut com altres vegades i deixo la capsalera del vostre nom.

El vostre nom i després del vostre nom la vostra obra que duia el vostre nom, bé prou que tots la sabíem i estimàvem el desinterés amb que la deixàveu a la réplica dels homes.

Però el vostre nom avui, com si anés sol, deixeu-lo escriure a l'amic que vol dir als amics l'exemple del vostre nom, el sacrifici de la solitud, del vostre nom sense títols, sense llista de llibres, sense articles, sense dates, ben nú.

I aquesta nuesa fou la vostra glòria, Morató. Les novel·les que podieu infantar i no escri-

que lluny són i que apartats del camí nostre!

El punt de partida d'aquells i els dels nostres conductors d'obrer ha estat radicalment distint. Allí consideren que l'obrer és un home, i com a home té dret a la existència i té dret a ésser ell mateix el procurador dels medis de subvenir totes les seves necessitats i de dignificar la seva vida.

Aquí, encara no s'han adonat els capdills, encara no s'han adonat els obrers, encara no s'ha adonat la opinió, de que qui mata un obrer mata un home.

R. RUCABADO

guereu, els estudis que us treballaven l'esperit i que vos ofegàveu. Tota la creació personal que us empenyia i que vos heu sacrificat per a oferir-vos sol i nú a la tasca anònima, a l'èxit del·altres i per damunt de l'èxit de tots a l'alta creixença del moviment català i de les empreses de moviment català.

Anyades fèrvides que us han consumit en llur foguera. La vostra deixa, Morató, és també la vostra nuesa. ¿Serem prou dignes de vos que acceptem fer-nos responsables de la recíprocitat a que ens obliga?

M'esborronen, amic, els mots que escric. Mireu. Jo crec en la plentitud dels Pobles a condició que al sacrifici anònim dels homes que s'hi entreguen sàpiguen correspondre amb el vivent clamoreig d'acceptar la lliçó dels sacrificis. Catalunya.....

¿Per què em preneu la ploma, Morató, i em dieu amb irònica distracció:—No sigueu temerari!—i no em deixeu dir res més?

J. M. LÓPEZ-PICÓ

EL SENTIMENT TRAGIC DE SÖREN KIERKEGAARD

V

Regina Olsen

I heu's aquí que en el desert de Sören una veu joiosa és sentida; heu's aquí que un raig de llum palpitant travessa l'adusta fredor de la seva ànima. Regina Olsen apar en la vida de K. com una Beatriu inspiradora que portés, però, el Poeta, no a la gloria, sinó a l'infern. Davant l'eternal misteri femení, K. romà, de bell principi, un xic sobtat; i comença l'interés quan son prurit analista sent la necessitat d'acció.

La fantasia ret l'anàlisi. Aquella noia infantívola, ingènua, sembla, al seductor, altiva i subtil, «misteriosa i plena de pensament, com un abet, com un plançó, com una idea que s'eleva del pregón de la terra cap al cel». Ella nasqué formosa, ja. Car «no fou dada a Minerva solament la sort d'eixir perfecta del front de Zeus, ni solament a Venus la d'aixecar-se de la mar en la plenitud de ses gràcies». La cristallització amorosa continua: «Ella se nodreix de la divina ambrosia de l'ideal; però l'ideal que davant la seva ànima resplendeix, no és d'ésser una pastorella d'Arcàdia o una heroïna de novel·la; però, més aviat potser, quelcom de semblant a una Joana d'Orleans». Mes ella no's refia encara. «Cordèlia —diu el Seductor— m'odia i tem. Què cosa tem una dona? L'esperit. Perquè l'esperit és la negació de tota sa existència femenívola». L'anàlisi escèptic defensa K. del perillós encís; mes, finalment, el Seductor confessa: «Jo sóc una persona interessant només, i tu ets el més interessant objecte».

K. s'ha creat l'idola per a gaudir-ne després. Se decideix a formalitzar ses relacions. I ell, que vol decantar-se de l'amor sensual, la pinta amb eloqüència suggestiva. Un dels seus llibres és la història d'aqueixa passió psíquica. Cap fet no hi trobem; si no un glacial terbolí d'idees, si no la sensació de les més lleus vibracions anímiques. I en mig de les gelives elucubracions, de les maquinacions imaginàries, la commoció i la tortura d'un espasme tremolós. La sensibilitat de K. era un prisma, on les impressions, com la llum en aquell, s'hi diversificaven i prenien tota la gamma de les colors. Per això són tan complexes ses sensacions. La seva amor és intensa, però incompleta; o bé molt gran, però diluïda en el pensament. K. no podia escoltar llarg temps aquella

música de l'amor, única en son silenci, perquè mil ressonàncies se li formaven i reproduïen i creixien simultànies en l'aparell auditiu de sa consciència. Després d'aquell esguard a la vida, havia de tornar, per força, com una fera esbandida del reialme de la joia, a la seva caverna interior.

Imagineu-vos els dos enamorats, un davant l'altre. Ella és un somris lleuger, una lluentor vibràtil, una imatge, com un ocell, fugitiva i alada. Ell és un gest de meditació, un pensament feixuc, la imatge d'una calma llòbrega. Amb el festeig s'esdevé la intranquil·litat. Brollen de la pensa de K. els escrúpols i les subtileteses. Les diferències que hi ha entre ell i ella el torben i engunien. No podia, evidentment, fer-la feliç i pren la resolució d'abandonar-la. Mes, ai! «penetrar amb l'esperit en l'ésser d'una noia és una art, però saber-ne eixir és una obra mestra».

De bell entuvi, no hi ha motiu de ruptura. K. ha experimentat totes les proves i podria tal volta passar per totes les diferències. Menys per una: la religiosa. Regina era un temperament superficial i tota possible conciliació esdevenia nul·la. K. contempla, morta i esflorada per a ell, sa idealització femenina. I en ses congoixoses reflexions pren la determinació tràgica: se decantaria d'ella simulant sequedat de cor; se fingiria crudel i dolent per tal que Regina pogués trencar el compromís. (Però encara més dur se mostraria, en el fons, amb ell mateix). La separació fou tormentosa i suscità entre llurs conciutadans una reprobació general.

I encara no acaba aquí la història. Perquè K. prengué un poc de mal i ella fou la primera en acudir, tota espontània, a veure com se trobava. Així augmenten els obstacles a la ruptura. Ella, tot recordant la passada inintel·ligència, es torna més devota de K. i més esclava; no vol, ni pot decantar-se d'aquella figura enigmàtica que la fascinava, d'aquell personatge monstruós que la seduïa amb sa mateixa impassibilitat. A la fi, lassa de decepcions i terriblement humiliada, es separà de K. i es maridà, al cap d'un any, amb un altre.

Era K., però, qui havia de sortir desesperat de l'aventura. «Semblar un seductor i tenir amagada no gens menys tota la ardor del romanticisme»: tal era sa posició. «La aparença exterior era en contrast amb la vida interna». Havia vist «fins on un home pot ésser feliç». Els penelements el torturarien sempre; i sobre tot el re-

cord d'una darrera escena brutal. Passat qualche temps, l'ànima de l'hèroi s'ens revela, tota nua i plorosa, en sos *Pensaments nocturns*: el sentiment de greu persisteix amb la passió devoradora de ses pròpies penes. Debades insinua el seductor: «jo no he fet si no desvetllar la seva ànima»; debades insisteix, en acabar son dietari: «Un temps la he estimada. Si fos un Déu, en faria ço que Neptú feu d'una nimfa: la tornaria home». Ben altrament, quan cobrarà serenitat, reanimarà aquella figura estimada, i en farà una imatge ideal, digna d'un culte. I quan podrà judicar sobre les coses passades posarà en boca d'un de sos personatges: «Una relació negativa amb una dona, pot tornar l'home infinit... Cal que ella apareixi en el moment oportú d'obrir-se els ulls espirituals de l'home. Es un moment breu, després del qual, ella farà bé d'anar's-en».

La tragèdia amorosa de K. no és son plaer en semblar, i en ésser, malhaurat; ni té per causa tampoc la reflexió infadigable, la recerca i el dubte sense fi, les sensacions innumerables i portentoses que'l distreuen de l'amor veritable, son cerebralisme, son enginy, sa penetració, mortals: tota aqueixa variada escena, sempre però repetida, talment —diu ell mateix— la de les tropes de Nordenskyold, on els mateixos soldats anaven sempre passant amb distint uniforme cada vegada. La seva tragèdia és la impossibilitat de conciliar l'individualisme absolut i l'amor. K. estava enamorat intensament, però era idolàtric del jo. I l'amor, que significa abandó, entregar-se, perdre personalitat, és naturalment l'anul·lació del jo. Per a salvar sa individualitat, K. assassinà l'amor. I aqueix és el drama íntim de tots els pobres de cor, de tots els planyívols pobres de cor.

Haurà estimat la dona; la haurà seduïda; però romandrà sense comprendre'n el sentit ni la valor: «Que, doncs, Plató remerciï els deus d'haver-lo fet contemporani de Sòcrates: l'envejo. Que'ls remerciï d'ésser nat grec; l'envejo. Però, quan els remercia d'haver nat home i no dona, jo li faig chor amb tota l'ànima. Si fos nat dona i compregués çò que ara puc comprendre, fóra terrible; però, més terrible fóra encara que fos nat dona i, de conseqüència, ni sols això no pogués comprendre».

VI

Acció i sàtira

Durant deu anys l'esforç intensíssim de K. s'era esmerçat en els estudis gairebé exclusivament teològics. I àdhuc semblava que, en la serenitat i el fervor religiós, trobaria el conhort de la fe,

quan aquella ànima, que d'altra part no sabia alimentar-se sinó de patiments, tornà a trobar novelles amargures, ara enfondint en la íntima meditació, ara esguardant l'espectacle social. Mentre en el silenci rumiava ses darreres idees religioses, esperava confiat que la Església oficial confessaria sa distància del suprem ideal cristià i aniria adoptant les reformes que els temps aconsellaven.

L'Església, però, no feia cas de les prédiques de K.; qui amb greu dolor ho veia i no sabia decidir-se a una lluita oberta i serollosa, que fatalment havia de portar la confusió i l'anarquia als esperits. Sorgien davant la seva consciència les fantasmes de dos escrúpols. Primerament, la recordança pietosa del pare, aquella terrible herència de sotsmissió. I, simultàniament, la compassió per les míseres gents, al treball condemnades. Els pobres, dins llur baixa existència, no troben agombol si no en l'engany caritatiu de l'església, intol·lerant en la forma, intol·lerant amb les persones, però tol·lerant en el fons doctrinal, mentre les gents acceptin sa disciplina. I hagués estat allavors per a K. una crueltat imperdonable robar als humils sa càndida confiança, lliurant-los, en canvi, a la rigor duríssima del pur Ideal Cristià.

Un periòdic satíric, «Korsar», que tot Copenhaguen temia, ridiculitzà en una caricatura, on la persona de K. sortia contrafeta, la seva xardorosa activitat i la obra de tota sa vida. K., incapaç d'ironia, veié en aquelles escomeses mortificants un blasme insuportable, i fou la primera persona decent que fes cas d'aquell periòdic. El solitari, l'home sempre reservat, l'home educat en l'apacible tracte de les gents, se trobà dolorosament deprimat, en ésser objecte de la burla pública. I creia que havia de sacrificar son repòs i respondre als escrits on l'insultaven i calumniaven. Aleshores s'exciten ses idees sobre el martiri; son daler de sacrifici arriba al paroxisme; i comença de publicar una sèrie de fascicles, roents de violència, que apassionaren tota la intel·lectualitat danesa.

Quan trespasà el bisbe Mynster, Martensen, son successor, el calificà, en la oració fúnebre, d'apòstol, impulsador i excels representant del veritable cristianisme. K. no pogué tol·lerar tanta irreverència i tanta impostura, i parlà aleshores amb tota la intensitat de son entusiasme passional. Redreçant-se, com un profeta tempestuós, anuncià ja sense eufemismes, ans amb sa expressió romàntica de les coses i els sentiments, amb la força impressionant i comunicativa de son il·luminisme, son ideal d'austeritat i de lluita. Perquè la doctrina oficial no tenia res de cristiana; perquè ja no hi havia cristianisme en aquella societat, satisfeta amb la innoble co-

mèdia dels pastors buròcrates. Mai en llengua danesa s'eren dites paraules de tanta dolor i indignació com en aquelles ardides fulles del «Ogeblilret» (El moment), on K. sintetitza la superficialitat eclesiàstica amb aquesta sagnant invectiva: Si, doncs, l'Estat volgués imposar una religió novella, fonamentada en el dogma d'ésser la lluna feta de formatge, li bastaria crear mil càtedres de pastor i la religió en poc temps triomfaria.

Aquelles polèmiques mataren K. L'hèroi finí com un màrtir, consumit en holocauste i prova de sa fe. I la tragèdia que havia pres inici d'una maledicció divina, que havia passat com un coltell de glaç assassinant l'amor, ara acabava en la dissolució fecunda del sacrifici vital. Morí, com Sócrates, envoltat de sos amics; i aquella mort era ferma que ja ses idees no trobaven obstacles.

VII

La triple filosofia

K. no té çó que en diuen un sistema. Hegel, professant filosofia com si ensenyés matemàtiques, és una de ses personals antipaties. K. ama la diversitat i la individuació fins a l'infinit. No vol posar càtedra; no vol fer deixebles. Aquí teniu—sembla dir—diverses visions de l'univers: esculliu la que més us plagui, la que més se pugui emmotllar al vostre temperament, al temperament de cadascú de vosaltres; feu-vos particularment la vostra idea privativa.

K. admet tres possibles concepcions de la vida: la estètica, la ètica, la religiosa. Aqueixes tres concepcions estan directament relacionades amb tres moments biogràfics. Després de la mort del pare, somniava una existència de poeta romàntic. El festetjament senyala una bifurcació; aleshores examina les possibilitats de la vida matrimonial amb sos deures i lligams. Però, immediatament, sa vivíssima imaginació li mostra les tres estances obertes davant seu. A

la concepció estètica i son goig, a la ètica i ses obligacions inestables, ha aconseguit una superació: la concepció religiosa.

Són tres estances que troba l'home en el camí de sa vida i entre elles no hi ha cap mena de conjunció ni de comunicació. Tres distintes etapes; tres cercles independents. Imagineu-vos uns sistemes estelars, que fossin separats per l'infinit i tinguessin cadascun formes de vida originals i completes; cap organisme no podria continuar-s'hi, ni, per tal, unificar-los.

Per a anar d'un sistema a l'altre no hi ha camí; cal donar un salt en la buidor. En la primera estança trobem la summa del bell i del perfecte; allà els sentits de la natura humana s'esplaien en el gaudir de les emocions. La segona estança és el contrast de la primera; si, d'un punt de vista sensual, tot el món era alat i graciós sota el cel de l'estètica, es torna, sota l'ètic, enutjós, lletgíssim i àrid.

Podrien acabar així les aspiracions de l'home? No. Una concepció purament estètica porta al daler egoïsta del goig; i una concepció purament ètica no té fonament ni té sanció. Una moral sense finalitat és una moral sense contingut. D'aquesta manera, K. destrueix la ètica i proclama la necessitat d'un concepte nou: el religiós. Mes, la raó no ens pot traslladar d'un concepte a l'altre. Cal el salt i la voluntat el dona. I, eixits del cercle ètic, romanem davant l'alternativa absoluta, davant els cims isolats. *Aut-aut*. La humanitat o la divinitat. L'individu tot sol, davant Déu, només, pot defensar-se.

Aqueixa conclusió és la que finalment adoptarà K. i per la qual combatrà fins a la mort. Va estar molt poc temps en el cercle ètic i no'n servà gaire bona recordança. De l'estètic, sí. En una de ses nombroses síntesis circumstancials, diu, per exemple: «La poesia és la il·lusió abans del coneixement; la religiositat, la il·lusió després del coneixement. La poesia i la religiositat bescanten la farsa de la humana saviesa del viure. Tot individu que no viu, o poèticament o religiosament, és estúpid».

JOAN ESTELRICH

POETES ESTRANGERS D'AVUI

FRANCESCO GAETA

Poesia de rel ben italiana, la d'aquest poeta. Poesia que lliga tota la vida sentimental amb la vida exterior de les coses, amb la llum de cada hora del dia o amb el moviment de cada arbre en el vent. Poesia que mossega la polpa que hi ha en les paraules, i que n'arrenca una llarga vibració musical. Vaga sensació de llangorosa i abandonada passivitat, somoguda només per un estremiment de

voluptat, ça i enllà. Els vells temes de la poesia amorosa, de tradició tan llarga i abundosa, es retroben en els poemes de F. Gaeta sota un aire modern, com si, entremig de Petrarca i D'Annunzio, s'hagués decantat el poeta d'aquesta banda.

EL PRIMER VESPRE I EL DARRER

I

Fou per l'octubre el primer vespre: era la gent, pels balls i músiques reunida. Ella, dreta en la porta mig badada. Odcraven sos braços en les mànigues obertes, com magnòlies... Digué: Esperal, i, amb el posat del qui molt lluny escolta, entre les meves una mà deixava.

II

Deia: tremolo! I tota tremolava. Que li sentis el cor així volia, No era el seu cor el qui sentia: folla ubriaguesa me feria els ossos. Apropant-me sentia a frec de llavi en dolç desmai la molla carn humida, i més que polpa era perfum sa boca.

III

El darrer vespre: Una ardor nocturna de gessamí per l'aire s'esvania. El foc del cel fugia en el silenci, en mig la història eterna de les fades que dins el mite o per la Santa, els homes veuen, com ara les hem vist nosaltres; com diamants en l'infinit, sagetes.

IV

Li deia: adéu! No responia. Encara, adéu—i respongué com abaltida, blanca de cara: adéu! Com era pàl·lida! Romangué així. Entre els seus dits tenia mig oculta la testa dolorosa i el dit petit es mossegava, en fondre i retenir la tremolor del llavi.

VIII^E SONET

Si a l'ombra de la porta tu m'esperes sota dels rínxols ets tota tu un somrís; se't fan en la blancor del rostre llis dos clots que semblen dues primaveres. Les dues mans entorn del cap, et gires en el balcó i perquè jo et sentí, a dins estossegues, i arrenques gessamins: no vols que vegi que per mi els collires. La força de l'encís és encantada: lenta m'atreu d'un giravolt sens fi. I els ulls se m'omplen del teu or, o fadal. Dic a la sòn: o, triga de venir, perquè jo hi pensi tota la vesprada, que és més dolç, el pensar-hi que el dormir.

EL SETEMBRE A NAPOLS

Carro rabent de la lluna enlairada que esboranca núvols talment com a cindries obertes en les terres joioses quan la gent pels camins remoreja! les ocellades amb un crit vagarívol cobegen els préssecs, els raïms i les figues, i les muntanyes de terra esponjosa on els pans en el vent es refreden. Blaus dematins quan vora de l'orgue un chor de dones canta a la Verge, i els vidres del convent es coloren amb les colors més fresques del cell Potser són els bells dits d'algún angel que de l'esperit en toquen les cordes? i l'esperit pel cel es perdria com el sol enllà les muntanyes.

Trad. de Alexandre Pana

APORTACIONS

La crida de les Muses (1)

La indiferència, per no dir el menyspreu que els catòlics del segle XIX han amostrat massa sovint per la literatura és una cosa estranya i

els nostres fills no s'ho podran explicar. Esbalaïts pel guast de les novel·les llibertines i dels dramas llicenciosos, s'hauran dit que l'art era el domeny exclusiu del pecat i hauran volgut exilar-lo per a sempre més entre les pompes del diable? Cal reconèixer que han deixat els bàrbars instal·lar-se com a senyors en el reialme dels llibres, tombar-hi els altars, rompre els vasos sa-

(1) Del llibre *Le Réveil de l'Esprit* (Lib. Perrin et Cie.)

grats, les estàtues dels sants i dels herois que vetllaven per al bon ordre de la ciutat. De mica en mica, edificis sense nom han substituït els nostres monuments seculars, i *caravanserais*, *palace-hotels* i *music-halls* s'hi han bastit en lloc de les nostres catedrals, dels nostres campanars, dels nostres palaus i de les nostres cases ben equilibrades; un luxe salvatge ha percaçat la riquesa discreta i sàvia; els espeternecs i les convulsions els nostres ritmes i les nostres cadències, tota vegada que impotents a fer gran, els bàrbars fan enorme: llur obra mestra és Babel. Davant d'aquest espectacle, els catòlics del segle XIX s'han tapat la cara d'horror i han aixecat els ulls al cel, demanant-se si una pluja de sofre no devallaria damunt Sodoma, però ni un instant no han pensat que lla on Dante, Calderón i Cervantes, Corneille i Racine, Pascal i Bossuet, havien regnat, els era no solament permès ans obligat d'empaitar els usurpadors i de reprendre el ceptre. Intimidats pels rondineigs emfàtics dels bàrbars, tenint por del pensament, por de la imaginació, por dels mots, s'han apartat cada vegada més d'aquestes ribes perilloses i abel·lidores on les multituds van sempre a escoltar el cant de la mar i espiar si, blanca o negra, una vela apareix a l'horitzó.

Romanticisme, naturalisme, simbolisme, tots els grans moviments del segle XIX han estat fets fora nostre i gairebé sempre contra nostre. Després de Voltaire, Rousseau, Diderot, havem vist Hugo, Michelet, Quinet, Renan, escampar-se per les biblioteques, falsejant els esperits, exasperant les sensibilitats en un idealisme al·lucinat, creant una mena de misticisme revolucionari que de mica en mica tempta de substituir la Fe. Els catòlics per comptes de recercar les causes d'aquesta defecció de l'Art, d'aquesta eixutor insòlita d'una planta que hauria hagut de dur les flors més esclatants, només hi han oposat una estètica en desordre, una poesia enervada, jo no sé quin romanticisme tímid, i han acollit només amb el cap dels dits aquells que els han vingut, tot refusant d'admetre la tècnica llur i àdhuc el discutir-la. Sembla, però que se'n vulguin rescabalar. Després de moltes magarrufes, un Huysmans acaba per trobar gràcia; però és encara ignorant el poder apologetic d'un Léon Bloy. A hores d'ara el lirisme catòlic que fermenta arreu troba fervents entusiastes que ens reconforten, però quants encara que tot just ahir trufaven o reien només de sentir nomenar Claudel, Péguy, Jammes, com si fos molt còmode de retrobar una tradició, una inspiració perduda després de tants de segles sofocada sota un doll de ficcions i de prejudicis.

* * *

Al principi ningú no creia que la poesia fos

només un joc d'ociosos refinats. El poeta era el vident per excel·lència que sabia amb el seu art d'estripar el vel de les apariències i de descobrir als mortals els secrets de l'ésser; el seu cant era un acte de fe que renovava el *fiat* creador i restituïa a Déu, en un transport d'adoració, els esplendors de l'univers visible i invisible. Llegeixi hom els himnes dels Vedas, els cants dels Celtes, els psalms des Hebreus, les epopeies i els drames de la Grècia antiga, el Poeta apareix tothora com un *Profeta*. Aquell que *profereix* la paraula de Déu: és Valmiky, David, Orfeu, és Homer, Esquil, Sòfocles. Això ens és evident per als psalms i les profecies de la Bíblia, però això és també sorprenent en un drama d'Esquil o de Sòfocles en els quals sempre sota un cel de bronze, carregat de còleres terribles, la catàstrofe es precipita. Els boscos, les aigües, els pujols amaguen tramalls divins, oracles davant dels quals tremolen els vivents infortunats.

L'extraordinari no és pas que el lirisme pagà hagi conegut la seva posta, sinó que, nosaltres cristians, l'hàgim adoptat sota una forma bastarda. La visió verament catòlica cal cercar-la no a França sinó a Assís on Sant Francesc celebra son germà el Sol, i ses germanes la Terra i l'Aigua; és a Florència on Dante esguarda sense abaixar els ulls l'amor que mou les esferes i les ànimes.

En considerar el Renaixement com una orientació nefasta del geni francès, és perquè el culte que li professà va ésser massa llibresc i no comprenent res de la mitologia—interpretació imperfecta, però bella de l'Univers—, no hi va veure sinó artificis i elegàncies literàries. Així Zeus tan implacable en Esquil; Afrodita tan terrible en Homer; Apol·ló tan inflexible en Sòfocles, no són més que temes de trespol, d'alcoves i d'entrepilastres. Eros esdevé un Cupidó frèvol i Bacchus gloriós un Silenus ventrut.

El Renaixement és el retorn a l'humanisme pagà és l'home cercant la ciència, la benaurança, l'amor al defora del cristianisme. És el sobrenatural exilat del domeny intel·lectual, és la Incarnació i la Redempció esdevenint indiferents a les recerques de la raó. Els poetes no dediquen el blat al Déu-Hostia, al Pa Viu, sinó a Ceres i s'apassionen per a trobar nàiades a les fontanes i driades als boscos. Crist no és el Camí, la Veritat, la Vida; tendeix a esdevenir jo no sé quina idea pura. La lògica és tot. Tot se racionalitza i es mecanitza. Tot allò que sent l'imprevist, el capritxo, tot allò que no és nu com una columna, quadrat com un temple o punxagut com un if és considerat com a gòtic.

Tot l'humà és nostre: ¿no ens diu l'Escriptura que sota la llei de pecat res de sà no subsisteix en la nostra carn? Ezequiel, Job, Isaïes ¿no ens descriuen ardidament la nostra ignominiosa mi-

sèria? La visió catòlica penetra inferns i paradís. De res no té por; la seva puresa tot ho transfigura. La visió catòlica entra per tot proferint paraules de vida: Amb Pafnuce a la cambra de Tais, amb Agnès al bordell, amb Daniel a l'orgia de Baltazar; recompta amb Angele de Toligno, per a cremar-los amb el ferro ardent de la vergonya, tots els tristos pecats de la cobdícia carnal; amb Ezequiel evoca les prostitutes sota els laberints i en els quatre cantons d'un carrer de mal nom i abat les fornicacions d'Oola i d'Ooliba. Tot ho desafia perquè és pura i sap veure purament, perquè per ella la carn, lluny d'ésser un objecte de menyspreu que hom vol ignorar o condemnar reprobant-la absolutament, la carn té un preu infinit, la carn ha estat revestida pel mateix Verb, la carn és la crisàl·lida en la qual la nostra ànima s'esprova a la vida eterna, la carn ressuscitarà al darrer dia per a fruit de la glòria en tots els segles dels segles.

* * *

Cal que l'Art confessi Jesu Crist. Cal que escolleixi definitivament entre la veritat i la mentida, que es doni tot enter. Havem vist períodes d'espiritualitat anàloga al que comencem, però ha estat un espiritualisme vague, que no s'apoya sobre realitats dogmàtiques sinó que reserva a la raó el dret de fer un Déu a imatge seva i d'ésser la legisladora infal·lible de les accions humanes.

El nostre Art té sed de Déu, del Déu eucarístic; tenim el sentiment d'una Presència real. Es allí com davant Sant Tomàs que es refusava de creure a la seva humanitat ressuscitada i ens fa tocar amb el dit la ferida del seu costat. Sentim batre el seu Cor que tant ha estimat els hòmens. De nou creiem a l'Home Déu, al Crist Incarnat.

A hores d'ara ignorem què vol dir Justícia en si, Ideal en si, Veritat en si i totes les entitats llurs. Només creiem en Jesús crucificat que ens ho ha revelat tot.

«Jo só el Camí, la Veritat, la Vida». Ve't aquí la nostra estètica. Fa massa temps que nosaltres, catòlics, havem descuidat que l'Art ha d'ésser un homenatge a Déu, i que fa massa temps que el profanem o menyspreem. Cal que això cessi. Cal

que fem entrar Crist en l'Art com treballem per a fer-lo entrar en la vida civil. Reclamem el cristianisme integral en l'Art de la mateixa manera que el volem restaurar en el domeny econòmic.

Ja no haurem cura de les ídoles reputades intangibles, no haurem cura de les nostres inclinacions personals, ni dels encants d'un art que pot tenir la seva grandesa o la seva gràcia. Ja no es tracta de matisos ni de distincions sinó de saber si el llibre o la imatge són en pro o en contra de la plenitud de l'Ésser realitzat sobre la terra pel Crist. No cal que tants de cors i tantes d'imaginacions escapin a aquest amor per culpa nostra i que Déu ens demani: ¿Què has fet de ton germà? Jo t'havia donat la visió més rica del món, que no excloïa l'antiga, ans l'amplificava tot donant-li el seu sentit diví. Jo t'havia donat la Bardissa de l'Horeb, la vinya d'Engaddí, els llamps del Sinaí, l'establa de Betlem, el pou de Samària, el Tabor i el Gòlgota. ¡Jo t'havia donat tota la terra! I el meu esperit t'havia conferit el poder de parlar totes les llengües... Però tu has menyspreat tot això: tu jaquies tos germans aperduats en els deserts i els miratges i córrer devers les cisternes eixutes, lluny de la meua aigua viva; tu jaquies arravatar les lires pels infidels qui les han dedicades a uns déus obscurs qui donen el vèrtig...»

En veritat, hi ha un desvetllament religiós en tots els dominis de la intel·ligència. Però l'enemic vetlla, i si no som allà per a precisar aquestes obscures intuïcions, orientar aquests desigs vagues, si no sabem comprendre que *si nosaltres volem*, podem portar en tots els ordres de coneixença la nostra esclatant Revenja de l'Enciclopèdia, tot aviat aquesta bella i generosa Renaixença del pensament es decantarà, lúgubre, devers un misticisme equívoc en el qual només l'orgull pagà i les forces obscures de l'instint trobaran llur profit. Positivisme i panteisme es repartiran les nostres despulles. Naturalisme més perillós encara que aquell del qual tot just sortim, ja que serà nodrit d'una teologia molt especiosa que no exclourà cap culte ans els acollirà tots en un Panteó dedicat a la glòria de l'home deíficat.

ROBERT VALLERY-RADOT

La Filosofia Moderna i el Pragmatisme

A J. Farran i Mayoral

La publicació d'una excel·lent traducció catalana de «The sentiment of Rationality» de W. James ens ofereix una ocasió per a revenir

sobre el Pragmatisme i la transcendència del Pragmatisme dintre la Filosofia moderna. Evidentment el rol d'aquesta escola i la importància de la suposada transformació que ha operat han estat extraordinàriament sobre-estimats a Cata-

lunya. S'ha arribat a veure en el Pragmatisme una revolució gairebé única en la història del pensament. En realitat, però, el pragmatisme no és altra cosa que la darrera evolució de l'empirisme, reposa en els seus mateixos postulats i no agreuja la irracionalitat del món que fonamentalment accepta aquella tendència. Enganyats per les denominacions, han cregut alguns que la qüestió a resoldre era la que el pragmatisme, entre altres escoles, havia plantejada entre la valoració de la veritat per la intel·ligència o la voluntat. Però plantejades les coses, així la discussió és alguna cosa semblant a aquelles polèmiques barroques de l'Edat Mitjana en les quals hom discutia sobre coses com la supremàcia o la noblesa respectiva de les diverses facultats. Hom pot ésser en un cert sentit intel·lectualista convençut, i admetre, en canvi, un món absolutament irracional. Exemple: Hume. Ningú més intel·lectualista que Hume des del punt de vista purament psicològic del superior valor d'una facultat, aquest intel·lectualisme que era justament el que feia protestar a Schiller de la reducció de l'Humanisme a Humisme; ningú d'altra banda, però que accepti un univers més irracional que el d'ell.

Per al pensador modern la qüestió no és la purament psicològica que oposa l'Intel·lectualisme i voluntarisme; l'única oposició real és entre Psicologia i Lògica, o entre Empíria i Filosofia en el sentit clàssic d'aquesta paraula. L'empirisme i el psicologisme, paraules que expressen una sola direcció metòdica, són coses totes recents, en què en la Filosofia clàssica hom pugui trobar antecedents isolats, l'admirable sistematització que fa Plató, per exemple, de les doctrines dels sofistes (1), més que l'obra d'aquests mateixos. És la Filosofia anglesa des de Bacon que arriba al ple desenrotllament del mètode, ensems que fa que aquest influeixi fòrtament fins als sistemes filosòfics basats en punts de vista clàssics. Bacon mateix ja tenia consciència que estava operant una transformació que apartava el pensament de la direcció que li havia donat la filosofia i la ciència gregues, a prendre, més aviat, contacte amb l'Orient.

La direcció empirista que Bacon inicià va anar progressant i lliurant-se de contradiccions; fins a arribar a una plena consciència en Hume. Hume veié que l'empirisme per a ésser conseqüent amb ell mateix tenia d'interpretar tota llei en funció de psicologia. I portà a l'exterior el postulat més que la conseqüència, que en son si porta tot empirisme (i l'empirisme dels pragmatistes tant com qualsevol altre): la negació de la ciència. Postulat contra el qual únicament pot oposar-hi, hom

com Kant va fer, la realitat de la ciència, que té al menys tant de valor com aquestes coses quelcom mítiques que s'en diuen *fets*, i de les quals l'empirisme fa base de la seva doctrina.

El mètode empíric consisteix en l'acceptació del fet en tota la seva brutalitat; la idea general, o bé no pot ésser formada, o si hom concedeix que ho sigui no té altre valor que el que els fets que agrupa li donen. Epistemològicament, doncs, no existeix. Les relacions no són mai absolutes i per tant visant cap al futur. Són en el millor cas purament probables. La crítica empirista de la causalitat, per exemple; avui com en temps de Hume és basada en aquestes assumpcions. L'única cosa que hom pot discutir en l'empirisme és el major o menor grau de probabilitat, de què en un cas es compleixi el que en altres casos s'ha complert. Però deixant exclosa la certesa, a la ciència en allò que tenia de explicació del món. (Hume ho veia ben clar) li és donat un cop fatal. Això és el que no veuen molts d'empiristes moderns. Llegíem suara, per exemple, en un llibre recent (1) la següent *soi-disant* defensa de la ciència, contestant a un argument de Bradley: la proposició «l'arsènic és un verí mortal»; no pot ésser establerta altrament que en termes de probabilitat; però si un home està tancat en una cambra, impossibilitat de rebre cap auxili i té en el seu cos una certa quantitat d'arsènic, donarà mostres d'un optimisme imprudent si confia en les possibilitats que deixa el que la llei de causalitat només és estatuïda en termes de probabilitat (2).

Talment com a aquell personatge d'Ibsen li era oferta una petita ànima, suficient, però, pels seus afers, així a nosaltres ens és concedida igualment una petita ciència que no explicarà res, ni assegurarà res, però, que ens ensenyarà a no ésser massa optimistes quan ens trobem en la tràgica situació del personatge descrit.

Contra això s'oposen la ciència i la filosofia clàssiques. Per elles el fet no és irreductible, ans al contrari exigeix una fonamentació racional; una reducció a racionalitat. I la construcció racional que l'ha fonamentat és pura en llenguatge kantiana, ço és, independent dels fets sensibles. I per això mateix; perquè es posada purament, sense hebre esment de la sensació, pel pur pensament, és necessària, per tal com la teoria no és una simple generalització dels fets sinó una fonamentació dels fets.

La teoria de Demòcrit, per exemple, que ha ofert la hipòtesi atòmica a la Química moderna

(1) Broad: *Perception, Physics and Reality*.

(2) Hom deu advertir que nosaltres ara estudiem i discutim purament el mètode empirista. La crítica empirista de la causalitat és aquí simplement una il·lustració del mètode. Si ens haguéssim de situar respecte a la noció mateixa de causalitat, la nostra posició no fora continguda en una crítica de l'empirisme. Hi ha d'altres aspectes de la qüestió a discutir; per exemple, la substitució de la idea de causa per la idea de funció, etc., etc.

(1) Vegeu principalment el Tectetes.

no és producte de cap generalització de fets observats, sino una hipòtesi que fonamenta i explica els fets. Hipòtesi en la seva significació genuïna i original és ὑπόθεσις ço és fonamentació. Hipòtesi eren en aquest sentit clàssic la teoria de les idees de Plató i en general tota la filosofia grega. Hipòtesi en aquest sentit, també, l'obra dels grans fundadors de la ciència moderna Copèrnic, Kepler, Newton.... I era el sentit clàssic de la hipòtesi el que defensaven en que un poc tarat ja de psicologisme els clàssics de la filosofia moderna continental Descartes, Leibnitz Spinoza i sobre tot i amb plena ciència, Kant. Aquesta línia de pensament resta potser interrompuda durant una part del segle XIX. El Renaixement kantian mateix fou en sos començos tarat de psicologia. D'aquesta tendència dominant sorgí el pragmatisme que en la seva crítica de la ciència ha complert la mateixa posició que Hume. El pragmatisme ha fet respecte del positivisme i de la general tendència empirio-psicologista del segle, el mateix que en son temps Hume féu amb Bacon: descobrir en sos postulats la negació de la ciència. La única diferència és que ha tractat de explicar la generalitat que la ciència preten en relacions volicionals en lloc de fer-ho en relacions d'idees, en fets intel·lectuals com volia Hume. Concedim, doncs, a Schiller que Humisme no és Humanisme; però, afirmem tot seguit que per a nosaltres defensors de la filosofia son sentit clàssic, les diferències que entre ells hi ha, no ens importen, per tal com és en llur comú punt de partida on fem constar la nostra protesta. La posició de la Filosofia clàssica enfront del Pragmatisme o Humanisme no és altre que la que Kant adoptà enfront del Humisme: prendre com a postulat fonamental el valor de les ciències essencialment lògiques: matemàtiques, físico-matemàtiques i mesurar les demés en elles, és a dir contrari del que fa la tendència psicologista prenent mesurar el valor de les hipòtesis i explicar-les en funció de psicologia.

L'empirista no pot concebre, però, que les hipòtesis físiques i matemàtiques siguin altre cosa que construccions espirituals, és a dir, pura Psicologia. El prejudici és tan fort que la discussió és impossible. Hom pot fer abandonar al psicologista la idea de la irreductibilitat dels objectes materials, però, el seu refugi serà com el de Berkeley, convertir la matèria en aquella altre matèria refinada que hom ne diu esperit. El problema de la fonamentació lògica li haurà passat desapercebut.

En els temps moderns, però, per obra primer de Cohen i després d'una general tendència logicista existent a Alemanya la qüestió de les relacions entre la Psicologia i la Lògica ha estat

enriquida per noves adquisicions, moltes de vegades simples aclaracions de punts de vista clàssics. En aquest respecte el pas més decisiu ha estat donat per Husserl. Husserl ha sostingut la transcendència dels objectes pensats i llur distinció radical de l'acte psicològic que els pensa. L'objecte pensat real o irreal o absurd és sempre transcendent de l'acte psicològic pel qual és pensat. El Júpiter que em represent, el binomi de Newton sobre el qual jo oper, o la proposició «un quadrat és rodó» que actualment jo pens, no són continguts en l'acte psicològic del qual són objecte. L'acte hi és intencionalment dirigit, però no els conté. El número 5, per exemple, és alguna cosa de diferent de la meua representació del número 5. El número 5 és un objecte matemàtic al qual la meua activitat psicològica és dirigida, però en la meua representació en la qual trobaré mil coses; sensacions, imatges sentiments, etc., no trobaré el número 5. Per això té un profund sentit en Husserl, l'afirmació que hom pot sumar, restar, multiplicar etc., el número 5, però fora una absurditat pensar que hom pot sumar, restar o multiplicar la meua representació del número 5.

Els objectes als quals són dirigits els actes psicològics pertanyen per Husserl, a un món d'idees com el platònic, amb la diferència que en Husserl a aquestes idees no cal atribuir-los com feia Plató la categoria d'existència.

Deixant de banda, però, això darrer que més que Lògica és ja metafísica el que ens sembla definitivament aclarit és que sempre l'objecte pensat és alguna cosa transcendent de l'acte.

Si revenim ara, al pragmatisme i en general a l'empirisme veurem com és aquesta distinció el que ells no han entés, o si l'han arribat a concebre com sembla a vegades en el pragmatisme, renunciem voluntàriament a la part transcendent, per a limitar-se a la purament psicològica. W. James que cal no oblidar que era un psicòleg eminent ho declara així des de «El sentiment de Racionalitat» la primera obra en la qual és iniciat el pragmatisme. I la direcció anglesa del pragmatisme (molt més interessant, per cert, que la nord-americana) per boca de son capítol Schiller en una famosa discussió haguda en la «Aristotelian Society» sostingué la dependència de la Lògica de la Psicologia cosa que comporta evidentment, la seva posició i que d'altra banda no era cap novetat car ha estat sempre la qüestió per la qual ha lluitat el grup anglès del pragmatisme.

Els extrems del dilema no són, doncs, Intel·lectualisme o Voluntarisme, sinó com deiem abans Psicologia o Lògica, Empíria o Filosofia.

El secret del passatger domini que l'empiri-

risme en ses diverses formes exerceix de tant en tant, és fàcil de descobrir:

James titulava algunes de les seves obres: «assaigs de Filosofia popular»; Kant, en canvi, en aquell meravellós pròleg a la segona edició de la

Critica de la Raó pura, exigia per a la Metafísica, «den sichern Gang einer Wissenschaft». Mai dos mots no han caracteritzat més exactament dues posicions.

J. CREXELLS I VALLHONRAT

ELS LLIBRES

FOLK-LORE MENORQUÍN
(De la PAGESIA) por don Francisco Camps y Mercadal (Francesc d'Albranca). — Edit. Ateneo Científico, Literario y Artístico de Mahón.

Davant del cas del *popular*, adés i ara, ens havem decantat del sentit comú, les unes vegades per sobres d'afecció, perquè el parcial ens ha enamorat tant, que ha abastat a colorir-nos tot el concepte; i les altres vegades, per coneixença insuficient dels documents.

Si ens deixéssim induir dels uns, *popular*, així en general, significaria la flor de la poesia, la seva forma més pura. Si ens deixéssim impressionar dels altres, poesia popular o *poqueta cosa* serien termes sinònims. Entre aquestes dues interpretacions l'equitat del cas perillia d'ésser malmesa.

Deseixint-nos d'extrems, trobem en la massa del *popular* moments banals, moments simplement característics, i moments veritablement emocionats, en els quals, hi viu la poesia.

Potser també és un altre errament l'haver-nos entregat sense més ni més a la suggestió del gran anònim que ressona en aquest terme: poesia *popular*.

L'individual és l'anima del món. Més o menys capes endins d'un romanç, d'una cançó popular hi ha l'individu. I més: ens diuen els col·lectors d'aquest gènere, que no sols cada població dona versions variades d'un determinat tema popular, sinó que àdhuc d'una boca a una altra s'escau no ser ben igual la lletra: també sota aquest fet hi batega l'individual. I més: entenc que pels fins de la seva millor evolució serà favorable l'albir singular del poeta (l'Aguiló em sembla que va fer quelcom així) qui no solament ens dongui les millors varies versions d'una peça popular, sinó que triï entre vàries, i els millors moments espargits en elles ens els refongui en una. Perquè si de vegades són molts els vocats a mantenir temps enllà el patrimoni que deixà un dia l'únic, també l'individu és, altres vegades, el vocat a captar-se de ço que entre el baf i el trepig de la

massa perilla d'emmusteir-se o esmicolar-se.

Moltes peces del cabal popular que seran documents útils a les deduccions del folk-lorista o del filòleg, tindran un valor nul en el sentit d'emoció poètica.

Cal sobretot no confondre l'emoció poètica que és un valor, amb el caràcter que n'és un altre. En aquestes cròniques esmentavem no fa gaires mesos un aplec de *Goigs Valencians* en els quals el sentiment poètic hi tindria una pastura ben migrada, per tal com la poesia s'hi obira totjust entremig de molt d'embalum i fredor de paraules.

Valors de caràcter (de lèxic també) són les que abunden en l'aplec de Folk-lore de la pagesia menorquina, d'En Francesc Camps. Figuradament podriem dir que hi trobem les pedres, però no el temple, i el seu impalpable prestigi de fervor.

Valor d'emoció poètica és, posant un exemple, la d'aquelles paraules que l'ànima damnada del Comte Arnau diu a la seva vídua en acomiadar-se, defugint els vans sufragis:

*Vos dic que no em feu l'oferta, muller lleial,
que com més me feu l'oferta més pena em*
[dav.—

En la col·lecció d'En Francesc Camps cercaríem endebades un moment intens de poesia que valgui aquest. La frescor poètica hi passa en algunes peces com en aquesta entrada de corrandia d'un enamorat a una puel·la:

*Oh brotet de murte tendre
que estona estàs en florir!*

o bé en aquesta altra:

*Sa mare li diu que és blanca
i jo qui també li trob;
ella blanquetja d'enfora,
vejes que ha de fer de prop.*

o bé en aquesta:

*Blanquetja com s'amel·ler
com ve que n'està florit;
blanquetja de dia i nit
com sa luna de gener.*

o bé:

*Tant alta com lo ciprè,
forta com la penya viva:
aguanta i jo aguantaré
en que me costi la vida.*

o bé:

*Oh Mare de Déu de Lluch
vos qui vos feis tan endins
entre ses mates i pins,
us vendré a veure si puc.*

Però, en son conjunt l'aplec del senyor Camps i Mercadal, abundant com és (més a més de la seva vàlua lexicogràfica, i deixant de banda les moltes peces banals), té més aviat que valor d'emoció, el valor de caràcter que esdevé assenyat en els refranys, o pintoresc en les *codolades*, els *coberbos* i les *gloses*, o en bon nombre de corrandes platxerios o malignants.

Es veritat que també hi ha en la col·lecció d'En Camps, mostra de romanç, i el romanç és com dir el gènere gran de la poesia popular. Es en el Romancer on cal cercar-hi les llevors dramàtiques i els moments més forts de l'emoció i de la gràcia poètiques en el popular, i potser en la poesia en general. Però en l'aplec del senyor Camps, tant el famós romanç *Don Ramon i Don Joan*, com *La mala muller*, s'escau que no hi són pas en les versions més ufanes (vid. I volum del *Romancer Popular* d'En Marian Aguiló) i el mateix diríem de la cançó de la Dama d'Aragó (*Cabeis d'or*). Les que el senyor Camps posa com a probablement nascudes a Maó careixen d'un valor poètic. En *La monja per força*, romanç nadiu de Maó hi ha aquesta posada (i amb una n'hi haurà prou) de llastimosa vulgaritat:

*Si los anglesos venien
i tirassen quatre bombes,
més de sis açò voldrien
i que es deixin de candongues;
perquè prest ben aviades
ne surtiríem d'aquí.*

Crec que En Francesc Camps i Mercadal qui en el seu llibre de 343 pàgines, de mida gran, ha complert minuciosa-

ment la seva tasca d'arreglador i anotador, en el segon volum, que el final del d'ara ens fa esperar, no ens escatimarà altres versions del Romancer que a Maó no deuen mancar-hi. Si hi manquessin, sortís al menys l'individu, el poeta, que vingués a posar nou llevat a la massa que podria ésser d'haver-s'hi esvaït la virtut suficient.

POEMES BÍBLICS, de Joan Alcover.—Publicacions de La Revista. Núm. 22.

D'entre l'estol espiritualista que honora el nostre temps surt a cantar un Patriarca, aquest Joan Alcover de Mallorca, qui dona senyoria a tot ço que embolca dins l'atmosfera de la seva ment i ho vivifica d'una religiosa augustesa.

L'Alcover d'avui és fidel al concepte sempre digne i grandios de la lluita humana d'algunes poesies de CAP AL TARD. I encara que el seu llibre d'ara té un aspecte, en diríem, més d'acció, l'esperit és el mateix que en *La Reliquia* i *La Serra* hi efundí aquella genial malenconia règia que ens besa el front, ulls clucs, amb llavis de puresa.

En els seus *Poemes Bíblics* no es detura en girar en vers certs passos dels Llibres Sagrats, sinó que de l'esplet del seu patrimoni ideològic els amara d'una llum nova.

La seva versió dels Proverbis, l'exortació amb la qual comença la poesia *Micol* i, cada vegada que l'acció o el concepte van enllaçats amb una dona, el respecte paternal amb què la considera i l'abriga, són senyals preclars d'aquella senyoria d'ànima de N'Alcover.

En les increpacions de Samuel als vells que li demanen que els doni un rei, en nom dels Israelites, s'esten més enllà del text bíblic, i aitals increpacions unides amb el proemi d'*Abigail* (una altra forta visió personal dels destins dels reialmes i de les palpitations populars) i amb *El Ginebró* poesia penetrada d'una emocionada intenció, coronada amb l'endrega a N'Antoni Maura, ens mostren N'Alcover com un vident còrrès dels conflictes de la humana puixança davant dels esdeveniments, i dels clamors, ingrituds i descoratjaments en què es mou l'esperit i les multituds. Fa l'efecte com si N'Alcover s'encarnés en aquestes viriors i dolences i se'n sentís ell mateix. Es pot dir que pensament i emoció són en ell una mateixa funció.

Ell mereix de les mans de Catalunya, com rei d'esperit, la porpra i la corona pel seu alt verb de poeta al qual, la dignitat humana dona el to.

LA CIUTAT D'IVORI, de Guerau de Liost.—Publicacions de La Revista. Núm. 23

De poetes que s'han fet una torre d'ivori, n'hi ha hagut suficientment per a fer valdre la frase: tancar-se dins una torre d'ivori. No seran tants els qui es basteixin una ciutat d'ivori: això ja es queia a un Bofill i Matas que en tot el seu és home de grans ambicions. *La Ciutat d'Ivori* per a En Bofill i Matas, vé a ésser com el tauler d'escacs, deport del cabdill.

Ens trobem amb En Bofill davant d'un poeta que no sol perdre el toc de la pròpia carn, ni envers el món desmemoriar-se d'Adam. Nogensmenys no és pas un... poeta de la Vida; àdhuc quan podríem sospitar-lo d'acostament al naturalisme no es descoloreix de les seves invencions una certa policromia de meravellós. Saturat de cultura, coneixedor del món no vol amagar res de l'argila però es per a fer resplendir més encara l'alè diví en l'argila.

En Jaume Bofill és sobretot artista, diria que ho és tant en el cisell com en l'espontaneïtat. Potser precisament pel seu saber d'art, se sent més amb dret d'ésser implacable.

Explicuem-la aquesta implacabilitat: Hi ha en la producció d'En Bofill i Matas una modalitat que en certa manera ens produeix torbament: aquesta modalitat, que ja pul·lulava en els SOMNIS, torna en el llibre d'ara.

En Bofill... no se si dir es *plau*, en sollevar la capulla del congregant o la mantellina de la devota, per a, dessota, obirar-hi estigmes i flaquedats (*Rambla avall, Supòsits*). Posa el brasor torbador del desig al peu mateix de la llàntia pietosa que llumena en l'altar.

Perspicàcia en l'un ull i serenitat en l'altre, té aquest cavaller Guerau de Liost-ciudadà Bofill i Matas. Pocs com ell, poden gaubar-se de portar amb igual dignitat la murtra, el lloer i el roure al volt del cap.

J. LL. (*)

(*) Convé d'anotar algunes errades d'impresma que sortiren en la meua crònica sobre l'estudi d'En J. Fornell i *El Comte Arnau d'En Maragall* (n.º LXXIII de *La Revista*; secció *Els Llibres*).

En el segon paràgraf ratlla setena de la meua crònica deia: *preses*, tenint de dir: *feresa*. En el vuitè paràgraf, ratlla primera, on diu: *Hi essent amb Adalaisa*, tenia de dir: *Hi sent*. I en el paràgraf catorzè, ratlla segona, deia: *la sala*, en compte de dir: *la sava*.

HERMAN I DOROIEA, i altres obres, de Goethe. Traducció d'En Josep Lleonart.—Editorial Catalana, S. A., Barcelona, 1918.

Goethe penetrà a Catalunya portat per Joan Maragall. I ara, el deixeble més directe del nostre gran líric, l'únic deixeble pòtser—Josep Lleonart—, continua la nobilíssima tradició. Entre l'acció del mestre i la del deixeble hi ha, però, l'alt mestratge del *Glosari*, el qual ens ha presentat, no el Goethe artista en els versos, sinó el poeta artista en la vida i mestre de vida més aviat pels fets que pels preceptes.

Corre, de qualche temps ençà, pel món literari, un fort corrent molt favorable a la glòria del gran poeta alemany. L'idealisme contemporani ens recomana la *imitatio Goethi* i descriu aquest model com un ésser sobrehumà i extraordinari. Però, per damunt de tot, el nos exalça aquesta literatura que fou de moda fins el dia abans d'esclatar la guerra, devota de les cosses colossals i misterioses, egotista i voluntariosa, contra l'acció desorientadora de la qual protestava, no fa gaire, l'escola crítica de Nàpols. Eugeni d'Ors, mesuradíssim, no col·loca Goethe més enllà del bé i el mal, però ens el mostra com a fita suprema del nostre afany, com exemple de total equilibri en la mestria de l'autolimitació.

El Goethe exemplari, per als nostres temps de retorn al classicisme, no és el de l'època tumultuosa del *Sturm und Drang*, culminada en *Goetz de Berlichingen* i *Werther*; no és el temperament agitat, rebel i titànic d'abans del viatge a Itàlia; sinó el Goethe de les obres posteriors, de disposició prudent, moderada i harmònica, i clàssic en sentit de normalitat ètica, perquè estèticament no gosaríem a dir, d'una manera absoluta, que no ho hagués estat sempre.

I totes les obres, amb les quals En Lleonart ha format son volum de traduccions, són triades precisament entre les de la segona època, quan havia finit el Goethe somniador i tràgic i en son esperit—direm, usant una frase recent—la poesia s'hi era feta saviesa, però també la saviesa poesia.

Així hi trobem (rera el cos principal del llibre, format del *Hermann und Dorothee*, el *Reineke Fuchs*—versió de la «bíblia profana», que és, segons Goethe, el *Roman du Renard*—i la fragmentària Aquil·leida) alguns trets satírics del «Epigrammes venecians», on veiem el metre i el ritme llatins íntimament units a la matèria, com no succeeix tant en les altres obres; qualche mostra de la

musa didascàlica de Goethe, vivaç i bellugadissa, que ens revela l'essència intuitiva de son pensament (Vid. «El Diví», p. 227); certs specimen del *Diwan*, on ressucita la frescor imaginativa i la calor sentimental del poeta feraç i versàtil; i alguna bal·lada d'aquelles on la serenitat elevadíssima consent certes tonalitats iròniques i on el motiu folklòric té derivacions sentencioses o satíriques (Ex. «La campana qui camina», p. 244).

El *Reineke Fuchs* ens és presentat en extracte, i resta, per tal, fora d'examen. L'*Achilleis*, romà sense acabar, ens ensenya com Goethe no sols dominava la fàcil tècnica d'expressar sentiments moderns valent-se de personatges antics, sinó que havia sapigut penetrar dins l'ànima de les formes i continguts de l'antigor i en portava l'ànima amarada. I tenim, finalment, tot sol i davant nosaltres, el *Hermann und Dorothee*, en el comentari del qual procurarem condensar el nostre juí sobre la tasca benemèrita d'En Lleonart.

* * *

En els darrers anys de la vida de Goethe, el *H. u. D.* era, de sos grans poemes, l'únic gairebé que encara li plaia (*das einzige meiner grösseren Gedichte, das mir noch Freude macht*) (1), i l'estimava sobre tot en la versió llatina, on li semblava més noble i com a retornat a sa forma original (*Besonders lieb ist es mir in der lateinischen Übersetzung; es kommt mir da vornehmer vor, als wäre es, der Form nach, zu seinem Ursprunge zurückgekehrt*) (1). Guillem d'Humboldt en són *Ueber Hermann und Dorothee* ha fet el més entusiasta elogi d'aquest poema—del qual n'exalta l'objectivitat homèrica—que és considerat a Alemanya com la introducció del clasicisme hel·lènic en la poesia germànica, el maridatge gairebé efectuat de Faust amb Helena. I, precisament quan sortia de l'estampa la traducció d'En Lleonart, el Croce publicava, en el darrer fascicle de sa revista, un estudi que ve a ésser una reacció contra aquella crítica generalitzada i consagrada pel temps. Perquè el Croce ens diu que Goethe no sentí d'una manera directa el tema de *H. u. D.*

(1) J. P. Eckermann. Gespräche mit Goethe. (18 jan. 1825).

i això li permeté reportar la volada de son pensament i de sos sentiments; que en el *H. u. D.* no hem de cercar-hi el Goethe magnífic, sinó un Goethe que's diverteix i que és gran, àdhuc, divertint se; que Goethe no més hi considera les antigues formes a tall de formes en sí, és a dir, de formes buides, i per això hi juga com amb coses sense importància.

I no seria res encara aquesta galleda d'aigua freda llençada sobre l'arborament dels entusiastes, ni l'haguéssim aquí retreta nosaltres, si no s'hi afegís cert menyspreu envers la bonhomia burgesa que tot el poema exhala i que ha permès precisament que aquesta obra pogués ésser portada al català sense abandonar sos elements més íntims. El Croce parla irònicament de les qualitats que l'honesta classe mitja trobava en el *H. u. D.*: una exhibició de sentiments i conceptes moralíssims, l'amor que aviat esdevé sponsalles, la cura dels pares per la felicitat dels fills, l'obediència d'aquests que no excloïx la protesta quan és justa i acaba per concordar amb les aspiracions dels pares, la virtut malhaurada i guardonada, i una rica munió d'observacions i màximes d'aquelles que són acullides dient: —Vès, és veritat—sense gens d'esforç meditatiu. Però tot això tan raonable, tan desapassionat, tan *bürgerlich*, i que pot suscitar tal volta qualche protesta en la nostra intimitat més pregona, és precisament ço que en diem «seny» i altres pobles «bon sentit» o «sentit comú»; i tots sabem com l'esperit del català és fet d'essència de bon seny, sense que això vulga suposar impossibilitat d'arribar a sublims exaltacions, sinó que aquestes exaltacions seran sempre rígides o temperades per una certa norma de govern en la imaginació.

En Lleonart, proveït d'un instrument tan adequat a sa tasca, com és el verb catalanesc, ha curat d'adaptar se—i n'ha reeixit molt sovint—al joc amable i sapient dels exàmetres goethians. Fidelment ressegueix la línia pausada, lleument sinuosa, de la pensa original: s'atura qualche estona per a estrènyer o eixamplar l'expressió—lliure certament dins la folgada vestidura del vers; i reprèn son camí quan retroba la llibertat de moviments. Així aconsegueix tres-

colar a la nostra llengua bona part de les valors del text alemany. Esmentem, per exemple, aquest bellíssim dibuix:

Neben her aber gieng, mit starken Schritten, ein Mädchen,—Lenkte mit langem Stabe die beiden gewaltigen Thiere,—Trieb sie an und hielt sie zurück, sie leitete Klüglich.

(TERPSICHOE) (1)

I aquesta admirable escena qui comença:

Mutter, sag' er betroffen, Ihr überrascht mich! Un deilig—Trocknet' er ab die Thräne, der Jüngling edlen Gedühles.—Wie? du weinest, mein Sohn? versetzte die Mutter betroffen;

(EUTERPE) (1)

En Lleonart ens ho porta gairebé amb el mateix ritme intern i amb els mateixos mots:

Amb un pas decidit els seguia d'aprop una noia—que amb una vara llarga menava les bèsties forçudes,—atiant o bé reportant amb mà experta.

(p. 28)

I,

—Mare—va dir, sobtant se:—no m'hi esperava.—I corria—a eixugar-se les llàgrimes, que era sentit tan com noble—Per què plores, fill meu?—li deia la mare sorpresa.—

(p. 45)

Qualque vegada, no-gens menys, es veu forçat de simplificar el text i resten les imatges desvirtuades; o bé, en altres cassos, són substituïdes.

* * *

Voldríem, finalment, una millor disposició tipogràfica dels versos. I voldríem també, que fos possible a la nostra terra divulgar altres obres, evidentment més importants que aqueixes, de la segona època de Goethe, o completar, com cal, la traducció íntegra de les líriques. Mes, tot això, bé ho reconeixem, són coses d'ordre editorial... i de cultura pública.

J. E.

(1) *Sämmtliche Werke.* — Stuttgart. — Cotta. — 1876.

LES REVISTES

LA POSSESSIÓ DEL MÓN

Georges Duhamel a qui es deu un dels millors llibres de guerra, ha publicat tot recentment al *Mercure de France*, sota el títol precedent, un bell estudi del qual extractem un paragraf:

«Ha estat dit de la curiositat que era el començament de la ciència. Es un elogi insuficient: sembla encara una excusa. Quina cosa més commovedora, més humana aquest esforç religiós envers l'inconegut, aquesta mena d'instint que ens fa pressentir i atacar el misteri!

¡Fer-se glòria de no ésser curiós! Tant se valdria gaubar-se d'una malaltia irrisòria. Sense cap dubte que hi ha una curiositat que és una feblesa i una covardia. Es la de la gent que no gosa romandre sola, un segon, davant seu mateix; es refugien en la xerrameca i en la lectura de fulles diàries. Llur manera d'interessar-se a tot el que passa és una confessió de no saber-se interessar a res etern. Els cal, com un aliment, el brògit que fan els cantaires de bellaqueries.

L'home verament curiós es desinteressa de tot allò que excita la loquacitat de les ànimes miserables. No s'inquieta de l'any en què fou construïda la casa i dels honoraris de l'arquitecte, sinó dels gustos i de les passions de l'home que féu obrir la finestreta baixa, cap al nord, i plantar, arran mateix del brollador l'arbre de branques caigudes. No s'interessa de l'edat de la modista de tal dona jove, sinó de les raons inquietants que li van fer escollir aquella roba en tal dia. No interroga la seva amada sobre l'opinió que té d'ell mateix, sinó que cerca apassionadament l'opinió que ell té d'ella en tal instant.

Porta la seva curiositat com un do sagrat i l'exerceix, l'honora, talment com practica hom un culte.

La possessió d'altri és una passió, és a dir, de moment una prova, un sofriment. Aquest goig suprem s'infanta en el dolor, com tots els goigs als quals donem un preu.

¡Primer sofrir! Es segurament una de les grandeses de la nostra raça i els nostres béns només són estimats verament que pel que ens han costat de llàgrimes, de mort o de sang.

S'ha dit que tot sofriment és estèril, desesperat i sense redempció si només serveix per a nodrir l'odi. Però quan meravellós és si engendra la coneixença, és a dir la possessió, és a dir l'amor!

L'home molt ric posseeix molts dominis. No refusen res: cal acceptar-ho tot, donar-li un valor, posar-ho tot en reserva. El món dels hòmens és un patrimoni opulent, l'explotació del qual, ens és expressament confiada. No siguem mals administradors i fem llevar fruits a totes les nostres terres. Escollim cada dia el que ens cal, perquè som els senyors. Sapiguem acceptar l'inevitable i donar estatge a l'atzar, tota vegada que només som hòmens. Construïm una gama, un clauer clar i harmoniós. Sapiguem a cada moment donar el to just.

Amb el germà, amb la dona, amb l'amic, posem-hi voluntàriament en camí tantes coses, treballem tan ardentment a coneixe'ns, que el nostre pensament esprovi contínuament el gust de l'infinit i de l'eternitat.

Es aquest el camí; si ens és recomenat de posseir el tros més gran de món humà, comencem primerament per posseir estretament allò que estimem.

Fem un esforç per a substituir-nos en esperit a aquell que combatem. Cal l'exercici que inclina a la justícia. Massa imaginació ens duria potser a negligir la nostra causa; aturem-nos a punt sinó volem consentir d'esdevenir un imbecil o un heroi segons els espectadors. Cal vèncer, però vèncer somrient. Cal conèixer l'adversari; millor: cal conèixe'ns amb els ulls de l'adversari.

Home feliç aquell que no té enemics. Però, ho repeteixo, aquell que no té adversaris, desconeix una deu de riquesa. Hi ha un mèrit gran, un plaer agut a colonitzar l'ànima adversa, a annexar-la després de la lluita ardida.

Per poca estona que duri la conversa que hàgim tingut amb un home sempre en sortim modificats: ens trobem més grans o més petits, millors o pitjors, exaltats o disminuïts.

La majoria dels hòmens sofreixen d'una mena d'abandó; sofreixen de no ésser posseïts, d'oferir-se sempre en va. Allarguem la mà i prenem: sapiguem dir el mot que ens assegurarà el senyoratge i la dominació. Sapiguem ésser els més rics, els conquistadors.

Ultra els desgraciats que volen ésser compresos i aconhortats hi ha molts d'esceptics que esperen amb angúnia un cop de mà per a deslliurar-se de llur escepticisme. Hi ha també molts satisfets que

no sofreixen d'estar sols amb llur benaurança, tota vegada que l'home té encara més necessitat d'ésser assistit en la joia que en la necessitat.

El poble immens dels hòmens és nostre.»

La Renaissance Catalane (28 setembre 1918).

P. Francis, de la Societat d'Estudis Catalans, escriu sobre la Convenció Nacional i els drets dels pobles:

«La Convenció Nacional va tenir cura tothora del dret i de la justícia. Quan va haver pres les armes contra Espanya i quan els seus generals victoriosos a Peirestortes al Boulou havien repel·lit l'anemic Pireneus enllà, la Convenció va pensar un moment d'annexar la Catalunya peninsular. Aquesta qüestió fou enfocada sobre la proposició del general Dugommier, el qual havia estat impressionat per la riquesa de la contrada conquistada. Molts de convencionals van trobar la idea anexora, sobre tot En Delcassó que feia valer les qualitats remarcables dels pobles de Catalunya, fidels en llurs amistats, enduts de justícia i amorosos de les noves idees de llibertat mundial.

Aquests arguments però, no foren ben acullits per l'Assemblea que va declarar que França renunciava a les conquestes que no fossin necessàries a la seguretat nacional.

Couthon va ésser un dels principals adversaris de l'anexió: va proposar la creació d'una República Catalana que rompria tota relació comercial amb Espanya.

No cal demanar-se l'actitud que hauria pres la República Catalana en la gran guerra d'avui, dita la guerra del dret.»

Nord-Sud (octubre 1918).

En el nombre 16 d'aquesta publicació avanguardista, són fetes unes consideracions sobre estètica pel seu director Pierre Reverdy.

«Hom pot definir l'estètica: el conjunt de medis de què un autor disposa per a crear.—L'esperit, l'anècdota, l'expressió lliure, etc., són concessions fetes al públic que s'hi abandona més fàcilment.—Els artistes que creen en art es preocupen sobretot dels medis i de controlar-ne els fruits; gràcies als medis hom pot dur alguna cosa nova que no sigui una indiferent i superficial manifestació de

personalitat sentimental o espiritual.»

El mateix escriptor fa unes consideracions sobre el cinematògraf considerant-lo un art nou, independent, amb medis propis per a donar-se una realitat:

«El cinema no és, com s'ha cregut, la pantomina, espectacle ridícol i enutjós. En el cine el gest no ha de reemplaçar la paraula. Hi ha d'altres medis exclusivament cinematogràfics que dispensen aquesta exageració de gestes. L'esperit de l'espectador fa la resta.»

The English Review (juliol 1918)

Clemence Dauce, pladeja per l'educació mixta:

Actualment eduquem els nostres fills prenent-los a l'edat de 8 o 9 anys i col·locant-los fins als 17 o 18 anys únicament en la societat de companys del mateix sexe. Durant aquest temps cura hom que l'educació llur sigui bona — o mala — sobre d'altres punts, però ningú no els ensenya de conèixer l'altre sexe. Verament àdhuc l'ignoren del tot i és considerat per a ells inconvenient d'ocupar-se'n. I és precisament en aquesta edat feliç que podrien instintivament i inconscientment lligar-se i conèixer-se íntimament els futurs companys de llur vida. En lloc d'això, són sistemàticament allunyats els uns dels altres i es consideren mútuament com estranys.

Però, tot d'una, els llancem en els

braços els uns dels altres i ens fiem a l'instint orb del sexe per a reconciliar-los — a l'instint sol — ja que l'amor està basat sobre la coneixença i la comprensió.

La majoria dels temibles problemes que han d'ésser resolts pels professors, estarien reduïts a no res, si els infants podien ésser educats a l'escola com una família, nois i noies conjuntament. La vida de família és necessària a la infància.

Criem-los en tota llibertat de freqüentació amb l'altre sexe i s'hi trobaran bé. Creixeran tan naturalment, tan lliurement, fan lentament — i això al punt de vista sexual és un punt important — com una planta a l'aire lliure comparada a una flor desclosa artificialment.

LES EXPOSICIONS

SANTIAGO SEGURA

La temporada d'exposicions comença aquest any amb un aconeteixement negatiu i aclaparador: la mort d'En Santiago Segura. Els que no viuen l'activitat impulsadora de la nostra vida artística veuran això com un luctuós fet divers que enterboleix per unes hores una penya d'antiquaris o de pintors. No gens menys no és això, sinó una ben diferent cosa. En Segura era el veritable creador del moviment professional d'art a Barcelona. Ni el Saló Parés, ni les Exposicions anyals del Círcol Artístic ni les cofurnes del «quartier savant» de la Catedral, significaren per la nostra ciutat una patent de vera normalitat civil, sinó una falsa il·lusió més d'europèisme daurant el dilettantisme dels dies ens ganyadors d'En Rius i Taulet: barreges de teles, exposicions permanents, certàmens de pintura oficial, antiquaris «a comissió» que compraven per cases estrangeres, etc. L'admirable vitalitat catalana, però, responent a la suggestió espiritual de l'època dels «Quatre Gats» portà un home com En Segura, que transformà la vida artística de la ciutat. Nat a Sabadell, la seva joventut transcorregué ja en mig d'una indústria de ceràmica que un oncle seu havia instal·lat. D'allà estant passà a Barcelona fun-

dant el «Faianç Català», que fou durant uns anys la casa dels pintors i escultors. En el seu salonet d'exposicions En Nonell triomfà, es revelava En Casanoves escultor, es foradava una tela d'En Sunyer. «Les Arts i els Artistes» naixen del seu escalf i les primeres exposicions col·lectives s'hi celebraven. Des d'allà En Segura llençava l'admirable *Revista Nova* dirigida per l'Apa, i el *Picarol*, dirigit per l'Aragay. Al «Faianç Català» s'hi projectava el famós *Papitu*, els primers temps del qual tots enyorem, indignament explotat ara per un editor sense consciència. Allà exposaren En Nogués, En Canals i l'Inglada, En Colom, l'Iu Pascual, etc., debutaren En Monegal, En Vayreda i En Mallol, en colla amistosa. Innombrables accions de cultura en l'ordre plàstic naixien d'allí i sempre sota l'advocació mecènica d'En Segura, home actiu i d'ampla visió, a la vegada comerciant i generós, paradoxalment intutiu i esbalandrat. El moviment artístic de Barcelona es féu tant vast sota la seva direcció, que li calgué ampliar l'empresa bifurcant les activitats en varies organitzacions, la més coneguda de les quals és «Galeríes Laietanes», i les altres: «La Basílica», comerç d'antiguitats, «La Pina-coteca» comerç de reproduccions i manufactura de marcs. D'allavors ençà el

«Faianç Català» quedà convertit en un deliciós establiment d'objectes d'art, perfums, bombons, etc., en el qual la il·lusió femenina s'esplaiava d'una manera espasmòdica. Les «Galeríes Laietanes» heredaren la tradició intel·ligent del «Faianç». En Segura llençà des d'aquesta casa *Vell i Nou*, successivament dirigit per En Joaquim Folch i Torres, En Romà Jori i En Feliu Elies. L'aristocràcia barcelonina es féu un costum, de visitar aquelles sales, periòdicament, adquirint-hi un llibre, regatejant una tela, comprant una cornucòpia. L'obra d'En Segura començava ja amb una optimista normalitat i s'enriquia amb la lliçó de l'exemple que els altres aprofitaven. Entre cent projectes d'edicions d'art, d'ampliacions de negocis, de cooperació cultural, etc., la mort l'ha sobtat. És realment deplorable, per ell, que sabia viure en el món, pels artistes, que trobaren en En Santiago Segura el protector, i per la ciutat que perd un home que la volia posar al nivell de la seva ambició patriòtica. No cal però, desencoratjar per l'eficiència de la seva tasca. El joc està fet, i l'activitat dura. Mort En Segura, encara treballarà en el seu lloc d'ahir. Per aquest motiu no li desitgem que R. E. P.

E.-M. P.

Dels amics i companys que la mort ens ha pres en ple treball per Catalunya, caldria gairebé fer-ne enumeració com en l'ordre del dia d'un comunicat de guerra. Escriptors, artistes, homes de ciència, artesans; poble nostre; tots són iguals, en la comunitat de l'afecte. De llur recordança no volem l'irremeiable separació d'un cementiri de noms. Els associem a la nostra continuïtat i la conversa que fem d'ells serà quotidiana com el nostre esforç.—LA REVISTA.

ESCOLA D'ART
DIRECCIÓ: IGNASI MALLOL



PINTORS : ESCULTORS : ARQUITECTES
ENGINYERS
Consell de Cent, núm. 369, 3.ª, 1.ª

JOIERIA, ARGENTERIA
I ESMALTS D'ART

DE

**RAMON
SUNYER**



Corts Catalanes, 613.-BARCELONA

ACABA DE SORTIR

LA CIUTAT D'IVORI

de GUERAU DE LIOST

PREU: DOS PESSETES

ES VÉN PER TOT ARREU

Publicacions de LA REVISTA

Administració, Corts Catalanes, 613, baixos - Barcelona

LLIBRES NOUS

ACABEN DE SORTIR:

POESIES

de RICHARD DEHMEL

traducció de JOSEP LLEONART

prefaci de MANUEL DE MONTOLIU

LES PLANETES DEL VERDUM

de JOSEP CARNER

CONTRABÆDECKER

de ALEXANDRE PLANA

LES DOCTRINES DE P. J. PROUDHON

de JOSEP M. TALLADA

LA CIUTAT D'IVORI

de GUERAU DE LIOST

Els subscriptors a les PUBLICATIONS DE «LA REVISTA», rebràn únicament els tres darrers. El primer va inclòs en la COL·LECCIO DE «LÍRICS MUNDIALS». Tenim, demés, en premsa i preparació per a aquest any obres de Frederic Clascar, Joan Alcover, Francesc Sitjà, N. Verdguer i Callís i Joaquim Folguera; traduccions de J. Farrán i Mayoral, Marià Manent, i l'edició de LA CATALUNYA PINTORESCA, de Xavier Nogués.